

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošiljajo na poštni predal 259, Ljubljana
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din,
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, 21. marca 1936.

Kreditna politika Narodne banke

Katerokoli delo, ozir. publikacijo iz področja našega narodnega gospodarstva primemo v roke ter podrobneje analiziramo objavljeno gradivo in podatke, povsod opazimo, na vseh področjih naše javne gospodarske uprave, da prednjači Slovenija pri vseh javnih obremenitvah ter glede bremen visoko prekaša vse druge pokrajine naše države. Nasprotno pa moramo z žalostjo in skrbjo, pa tudi z gnevom ugotoviti, da je Slovenija dosledno zapostavljena, kadar gre za razdelitev „koristi“ našega blaženega jugoslovenskega centralizma. Cela vrsta naših dokumentiranih sestavkov, katere smo posvetili temu vprašanju, nam ta dejstva nazorno dokazuje, čeprav si odločilna gospoda v Belgradu očitno zelo prizadeva, da te vrste podatkov popolnoma ali pa vsaj deloma ali pa vsaj znanje teh podatkov omeji na čim ožji krog ljudi, ki so sami bolj ali manj, bodisi posredno ali pa celo neposredno udeleženi. Razprave, kolikor so javnosti seveda v nepotvorjeni obliki dostopne v naših javnih in stanovskih zastopih, nam odkrivajo strašne rane centralističnega sestava. Splošno propadanje gospodarstva, naše kulture in civilizacije, naše življenjske sile in življenjske ravni so sadovi prizadevanja

pešice naših lastnih ljudi bližnje preteklosti.

Naslednji podatki o meničnih kreditih Narodne banke v letih 1920 — 1935 so izračunani po podatkih iz jubilejne publikacije Narodne banke „Narodna banka 1884 — 1934“ in iz letnih poročil Narodne banke za leto 1934 in 1935, zato jih prav lahko vzamemo za zanesljivo podlago svojim razmotrivanjem.

Deleži na meničnih kreditih, porazdeljeni in izračunani na banovine, so znašali v omenjenih 14 letih (1920 — 1935) naslednje vsote:

Slovenija				
(dravska banovina)	1747.4	milj. din t. j.	9.3%	
savska	4486.9	„ „ „	23.9%	
vrbska	125.7	„ „ „	0.7%	
primorska	496.1	„ „ „	2.6%	
drinska	823.5	„ „ „	4.4%	
zetska	257.2	„ „ „	1.3%	
dunavska	1344.3	„ „ „	7.1%	
moravska	589.5	„ „ „	3.9%	
vardarska	723.9	„ „ „	3.9%	
Belgrad	8210.3	„ „ „	43.7%	
Skupaj	18,804.8	milj. din t. j.	100%	

U p r a v a: Kranj, Strossmajerjev trg štev. 1.

Poštočekovni račun

Ljubljana štev. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifi.

Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju

Predstavniki tiskarne France Uhernik, Kranj.

Torej tista „industrializirana in bogata“ Slovenija, ki plačuje letno povprečno vsaj 16% vse državne fiskalne obremenitve ter 18.21%, ozir. celo 19.79% skupnih banovinskih dajatev (glej Slovenijo št. 39 z dne 29. nov. 1935 ter vse naslednje), da ne vštujemo tudi občinskih dajatev, ki v Sloveniji zaradi znane finančne politike Belgrada prav tako niso najnižje, je dobila v 14 letih le borih 9.3% vseh meničnih kreditov našega osrednjega denarnega zavoda. Zato pa Belgrad skoraj celo polovico (43.7%) vseh meničnih kreditov. Mirno lahko trdimo, da bi Slovenija o omenjeni dobi pri uvidnejši in tudi pametnejši kreditni politiki morala že zaradi svoje gospodarske strukture, na vsak način pa že zaradi gole pravičnosti glede na višino dajatev prejeti 16% t. j. 3009 milijonov dinarjev vseh meničnih kreditov, da ne vštujemo tudi lombardnih in sezonskih kreditov, kjer je slika za Slovenijo še obupnejša.

Če upoštevamo pri kreditih, katere smo in katere bi po vseh božjih in človeških pravicah — morali dobiti ter vzamemo v račun ugodnejšo obrestno mero Narodne banke, vidimo, da bi v navedeni dobi samo na obrestih lahko prihranili nad 25 milijonov dinarjev, pri tem pa ne upoštevamo še vseh drugih številnih in blagodejnih nasledkov ter posredne koristi večjega obtoka denarnih sredstev. Nasledki na-

Mežiška dolina in njen slovenski značaj*

Znano je, s kako trdovratnostjo se prizadevajo koroški Nemci prepričati sebe in svet, da spada Mežiška dolina z Dravogradom po svojem narodnem značaju in svoji zgodovini k nemškemu ozemlju in da je bilo po mirovni pogodbi nasilno odtrgano od Koroške. Svoje trditve in zahteve skušajo tudi znanstveno podkrepiti. Celovški profesor Martin Wutte je v berlinski reviji „Volk und Reich“ objavil zemljepisno, zgodovinsko in narodopisno študijo o Mežiški dolini in Dravogradu, ki bi naj dokazala opravičenost nemških zahtev do tega ozemlja. Studija je izšla tudi v ponatisku in bila priobčena v zborniku „Die südostdeutsche Volksgrenze“ (Berlin 1934). Napačno bi bilo, če bi take pojave omalovaževali in z molkom šli mimo njih. Zato moramo šteti v zaslugo gospodu F. B. (?), da je v Časopisu za zgodovino in narodopisje korenito točko za točko zavrnil Wuttejeve trditve. Njegova izvajanja zasluzijo, da jih prinašamo v daljšem izvlečku.

Zemljepisni vidiki. Wutte trdi v zemljepisnem uvodu, da predstavlja stara deželna meja med Koroško in Štajersko v odseku Olševa—Plešivec—Košnjak prirodno mejo. V svojem dokazovanju pa se opira predvsem na značaj ozemlja med Olševo in Plešivcem (Uršlo gor) s prevladujočo gozdno kulturo, ki jo napačno šteje med nenaseljeno ter nič ne upošteva medsebojnih stikov Mežiške, Mislinjske in Dravske doline.

Nasproti Wutteju opozarja B. na prirodno dejstvo, da je Strojna, južno od katere leži Mežiška dolina, sestaven del in zahodni zaključek Pohorja in Kobanskega in dalje, da je Paški Kozjak in Boško pogorje nadaljevanje Karavank proti vzhodu, da imamo torej pred seboj zemljepisno enoto, združujočo Mežiško, Mislinjsko in Dravsko dolino, ki jo označuje zaključujoče stikanje visogorskih Alp Dravskega pasu s srednjegorskimi Centralnimi Alpami. Ta zemljepisna enota ima svoje prirodno središče in stikalnišče v vozlu štirih dolin v Dravogradu.

Prirodno enotnost prehodne pokrajine med Pecco in dravsko sotesko pri Breznu, med Košnjakom in Mislinjem potrjuje mimo drugega tudi njen geološki in tektonski začaj, istovrstnost narečja ter prometna povezanost preko Dravograda. Tudi agrarno-industrijski značaj in sličnost gospodarskih razmer pričata zanjo. Nad obrtno-industrijskimi selišči v dolini se dvigajo obširni gozdovi s samotnimi kmetijami, ki zlasti južno od Plešivca težijo na Mežiško in Mislinjsko in deloma tudi na Šaleško in gornjo Savinjsko dolino.

Zgodovinski vidiki. Zgodovinsko utemeljuje Wutte nemštvo Mežiške doline in Dravograda s sklicevanjem na dobo, ko je ta pripadala Podjunske grofiji, in s sklicevanjem na nemške fevdalce in podjetnike, ki so razvili mežiško-dolsko industrijo.

Nasproti temu poudarja B., da je Podjunska grofija že v XI. stoletju združevala Mežiško, Mislinjsko in Dravsko dolino do dravske soteske na vzhodu. Če navaja Wutte, da je Dravograd že 1750 imel nemško šolo, pojasnjuje B., da so v tej dobi v Avstriji sploh bile samo nemške šole in nemščina tej dobi ni značila narodnosti, ampak samo prosvetni režim. Tudi zveze Mežiške doline s plibersko gosposčino ali Dravograda s šentpavelskim samostanom ne dokazujejo nič v prilog nemštva. Fevdalci tvorijo v srednjem veku mednarodni razred in se opredeljujejo po svojih senjorjih. Med podjetniki, ki so dvignili gospodarstvo Mežiške doline, so tudi guštanjski grofi Thurni, ki so italjanskega pokolenja. Mežiška industrija ima svoje osnove že vsaj v rimskem rudarstvu in se je preko domače obrti razvila v tovarniški obrat. Guštanjska jeklarna n. pr. se je razvila iz žrebljarstva, osredotočenega v ulici pod guštanjsko cerkvijo. Prevaljsko industrijo je rodilo naključje, ko je neki Dunajčan 1818 slučajno odkril leški premog. Prometna lega Mežiške doline in geološki pogoji so pospešili razvoj industrije. Glavna prometna cesta je tekla do 60 let prejšnjega stoletja ob Dravi v smeri vzhod-zahod in po tej poti je izvažala tudi industrija Mežiške doline, zlasti prevaljska, svoje proizvode, ki so prišli na železnico šele v Mariboru. Šele Južna železnica je preokrenila promet od vzhodnoštajerskega Podravja proti Celovcu in Beljaku. Ni pa mogla razrušiti vezi Mežiške doline z Mislinj-

ske, Šaleško in Savinjsko dolino. Mežiška dolina je bila zlasti v dobi cvetoče prevaljske železarne glavni odjemalec sadja in zelenjave iz Šaleške doline in njenega zaledja, do svetovne vojne je ostala tudi glavni odjemalec cvetoče savinjske konjereje.

Mežiškodolsko, zlasti prevaljsko industrijo, je razvil v 19. stoletju mednarodni kapital, ki ni bil nikdar samo koroški ali samo nemški, tudi ne za časa Rothornov. Kapital vrši mednarodno funkcijo in ne more služiti kot dokaz za narodno pripadnost doline. Industrija mežiške doline je v najmanjši meri proizvajala za Koroško, guštanjska jeklarna je pred vojno delala za tujezemeljska tržišča, kolikor ni proizvajala streliva za vojsko, prevaljska je delala zlasti za ogrska in italijanska tržišča. Ko je te izgubila, je propadla. Mežica dela kakor pred vojno tudi danes za izvoz.

B. dokazuje s tehtnimi razlogi, kako problematično je, sklepati na osnovi sorodnosti kmečkih bivališč in orodij na Koroškem in v Skandinaviji na zgodnjegermansko naselitev teh krajev, pojasnjuje, kaj vse je vplivalo na oblike kmetij in njih razvoj ter navaja med drugim, da nahajamo krožne kmetije, oralo itd. tudi v Savinjski dolini, oralo na Balkanu in da predstavljajo ti objekti primitivizem v razvoju kmetije in kmečkega orodja. Sicer pa nam Lessiakove toponomastične studije dovolj izpričuje slovanski narodni zgodovinski značaj pokrajine.

Nemška krajevna in osebna imena so, kolikor niso samo prevodi slovenskih izvornih imen, samo dokaz za dejstvo, da je bila to kolonizacijska zemlja, ki je privabljala tudi nemške tujce, ki so se pa asimilirali pred 18. stoletjem z domačim prebivalstvom. Rodbinska imena, kakor Zechner, Richter so prvotno označevala poklic in so zaradi izvora v nemškem meščanskem kulturnem krogu med srednjeveškimi Slovenci pač nemška, kakor so na pr. trgovskotehnična istočasno med Nemci in italijanska. Ta imena zato ne morejo služiti za določevanje narodnosti njenih nositeljev, najmanj v primeru, kakor ga imamo pri Dravogradu, kjer nahajamo v gosposčinskem urbarju iz leta 1523 večino podložnih kmetov s slovenskimi imeni. Wutte na nekem mestu tudi sam priznava, da je bila večina prebivalstva slovenska.

(Dalje prihodnjič.)

* Časopis za zgodovino in narodopisje, 1935, snopič 1—2, F. B.: Wutte Martin, Miesstal und Unterdrauburg.

sprotnega razvoja kreditne politike Narodne banke seveda pri nas na vseh področjih gospodarskega, kulturnega in tudi političnega življenja so seveda morali priti.

Širite in berite „SLOVENIJO“

Razmere na menično-kreditnem trgu so se v naslednjem letu 1934 razvijale takole:

Slovenija	157,0	milj. t. j.	10,3%
savska banovina	480,1	„ „	31,4%
vrbska „	8,8	„ „	0,6%
primorska „	23,9	„ „	1,6%
drinska „	66,7	„ „	4,4%
zetska „	23,8	„ „	1,5%
dunavska „	151,4	„ „	9,9%
moravska „	44,7	„ „	2,9%
vardarska „	38,1	„ „	2,5%
Belgrad „	534,3	„ „	34,9%
Skupaj	1528,8	milj. din t. j.	34,9%

v preteklem letu 1935 pa takole:

Slovenija	133,1	milj. din. t. j.	8,7%
savska banovina	416,2	„ „	27,3%
vrbska „	8,7	„ „	0,6%
primorska „	19,4	„ „	1,3%
drinska „	70,3	„ „	4,6%
zetska „	21,6	„ „	1,4%
dunavska „	142,8	„ „	9,4%
moravska „	43,1	„ „	2,8%
vardarska „	37,7	„ „	2,5%
Belgrad „	630,1	„ „	41,4%
Skupaj	1523,0	milj. din. t. j.	100%

Po kratkem prehodnem izboljšanju tega razmerja je Slovenija v preteklem letu padla zopet pod povprečje 1920 — 1933. Belgrad pa očitno ni mogel več prenesti „zapostavljenja“ iz l. 1934.

Zdravstvo v Sloveniji in država

(Iz govora g. banskega svetnika dr. Antona Breclja na 4. seji letošnjega rednega zasedanja banskega sveta.)

„Najprej sem se v svojem poslu ozrl na tiste ki naj zdravstvo izvršujejo. To so zdravniki. Seveda sem bil večkrat v posvetih pri gospodih na VI. oddelku, šel sem tudi do banovinskih zdravnikov in smo se razgovarjali, kako je pač z njihovo službo. Stvar me je zanimala, ker smo se tudi mi svoj čas pri oblastni upravi morali baviti s tem vprašanjem in smo to stvar zadovoljivo rešili, ker so bili zdravniki zadovoljni takrat, ko ni bilo zdravstvenih občin, ampak zdravstvena okrožja. Vse te stvari so šle tako nemoteno in v splošno zadovoljnost. Seveda, resnično je, da so se razmere od leta 1927/28 zelo spremenile in sicer na slabše. Ampak gospodje, to kar sem zvedel o banovinskih zdravnikih in njihovem službenem razmerju ter njihovih plačah, to je naravnost sramotno. Gospoda, jaz sem zdravnik, seveda imam tudi do svojih tovarišev kolikor toliko kolegijalnih obveznosti, ampak brez tega sentimentalnega ozira presodite tole: V naši banovini so zdravniki, ki vendar morajo toliko in toliko časa študirati in se kvalificirati, dosti slabše plačani, kakor učitelji. Naši banovinski zdravniki imajo slabšo plačo in dvakrat trikrat toliko dela, kakor ga imajo učitelji. Gospoda, jaz sem se čudil, kako je to mogoče, in so mi povedali, ko sem se z njimi razgovarjal, tukaj in v Mariboru, v društvu banovinskih zdravnikov, da je obupno sramotno njihovo stanje. Oktroirali so jim neko uredbo, preko zakona in jim naložili vsemogoče obveznosti, dali pa nič ali skoraj nič. Gospoda, danes je banovinski zdravnik uradnik, zdravnik in uradnik sta dve stvari, ki ne gresta tako dobro skupaj, ali pa le redko. Ampak po uradniškem zakonu imaš vendar možnost, da prideš do tega in tega mesta. Kaj še! Kvečjemu do VI. razreda avanzira tak zdravnik, tudi če je 35 let v službi, učitelj pa lahko zleze do V. razreda. Prosim Vas, zanimiva je okolnost, da ne dobivajo položajnih doklad. Njihovi prejemki so zato veliko manjši, kakor učiteljski. Potem je zanimiva tudi ta okolnost: mi smo dali uredbo: dobro, če greš kam ven, ti za hojo ali vožnjo pritiče toliko in toliko, in dobiš. Sedaj so pa ti potni stroški nivelizirani, in sicer pavšalirani navzdol. Gospodje, tovariš, ki je starejši od mene in ima v službi 35 let, dobiva mesečno za vse, in tudi za banovinske potne stroške 1.720.— Din.

Eden teh banovinskih zdravnikov, ki je sedaj upokojen po 41. letih službovanja, ki je bil vedno dober zdravnik, ki je pa pozabil dati kaj na stran, ali pa je sproti vse razdal, dobiva pokojnino Din 1200.— na mesec in to po 41. letih službe.

Gospodje! Rekel bi kdo, da zdravniki zasebno veliko zaslužijo in da so njihove plače samo nekaj priboljšek. Morda je bilo to nekdanj. Danes so pa razmere povsem drugačne. Jaz sem sam praktični zdravnik in lahko rečem, da so bili kmetje vedno moji najboljši pacienti. Kmet sicer ni mogel dosti plačati, toda plačal je rad, kolikor je mogel in midva sva se vedno lahko lepo razumela. Sedaj je pa kmečki stan prišel v tak položaj, da nima niti za sol, kako si naj potem privoščji potratu zdravljenja? To je danes vobče nemogoče. Od zasebne prakse torej danes banovinski zdravniki nimajo dohodkov. Rekel bi morda kdo, da je to samo trenutno, in ko pridemo iz sedanje krize in ko si bo naš kmet zapet opomogel. Ampak, gospodje, če tudi si bo kmet kedaj opomogel, naš banovinski zdravnik si pa ne bo mogel, ker je toliko zaposlen, da ne bo mogel izvrševati

zasebne prakse. Svojčas so okrožni zdravniki, ki so sedaj banovinski zdravniki, morali zdraviti brezplačno le siromake, ki so bile res brez vsakega premoženja. Drugi bolniki so jim za zdravljenje plačevali manjše zneske sicer, nekaj pa vendarle. Sedaj je pa država predpisala tem zdravnikom, da morajo zdraviti vse državne osebe, učitelje, učiteljice in njihove družine brezplačno. Prav tako morajo brezplačno zdraviti vse žandarmerije, financarje in Sokole.

Pri tej priliki, gospodje se moram ozreti še na drug stan, ki je v ravno tako žalostnem položaju, če ne še bolj, kakor banovinski zdravniki, to so naše babice. Svojčas so oblastne samouprave izdale babiško uredbo. Takrat je bila babiška služba po naših krajih tako urejena, da bi imela vsaka mati, ko pride njena huda ura, pravo pomoč in sicer babiško pomoč. Obe oblasti tako ljubljanska kot mariborska sta uredili babiško službo tako, da so imeli tudi manjši okoliši svoje babice, ki jih je oblast plačevala iz svojega. Babicam niso dali bogve koliko, bile so to majhne plače od Din 200.— do Din 300.— mesečno, toda bile so dolžne oskrbovati vse porodnice svojega okoliša, ubožne brezplačno.

To uredbo je banska uprava leta 1932 odpravila, in tako nimamo babiške službe urejene nikjer. Kar so mi te ženiče pripovedovale, je naravnost obupno. V zakonu o zdravstvenih občinah je določeno, da mora priti na vsakih 5000 prebivalcev ena babica. To babico nastavi občina. Kako se pa zakon v tem pogledu po naši banovini izvršuje, je žalostno. Tako ima na primer mesto Ljubljana nastavljeno na občinske stroške — reci in piši — eno babico in sicer na Barju in sicer s sijajnim honorarjem mesečno Din 50.— Ta ženiča se je pohvalila, da zadnje redukcije, ko so tudi na magistratu plače reducirali, ni bila deležna. (veselost).

Gospodje! Po zakonu bi morala imeti Ljubljana 16 občinskih babic. Pa pravijo: saj ima-

mo porodnišnico, kjer lahko dobe ubožne porodnice vso potrebno pomoč in oskrbo. To je res. Toda, gospodje, to se pravi igrati se z življenjem porodnic in z javnim denarjem. Ženska bolnica v Ljubljani se vedno pritožuje, kako je v stiski s prostorom, radi česar mora porodnice že peti dan po porodu odpuščati. V prostorih, kjer je mesto za eno porodnico, ležita po dve ali tri. Mesto pravi, saj imate porodnišnico. Toda katera žena bi šla notri, kjer je tako slabo oskrbljena s hrano in drugim, če bi imela doma potrebno oskrbo in postrežbo, ki je pri porodu nujno potrebna. Če bi te ženiče vedele, da dobijo brezplačno porodniško pomoč ali vsaj po zmagljivih cenah, bi gotovo raje rodile doma, in ženska bolnica ne bi bila tako natrpana, kakor je.

Pa še nekaj drugega moram omeniti, ko govorim o zdravnikih in babicah. To so ljudje, ki so zelo koristni in potrebni. Če pa niso zaposleni in ne morejo živeti, postanejo pa lahko zelo nevarni. Tudi iz tega vidika je treba stvar presojsati.

Gospodje, ko smo razpravljali o proračunu zdravstvenega oddelka, smo se vpraševali, kako je to, da ima banska uprava tako visoke postavke za zdravila in druge zdravstvene pripomočke. Zvedeli smo to-le: dokler je bila zdravniška služba razdeljena pa zdravstvenih okrožjih in so to službo opravljali domačini, ni bilo v teh stvareh nobene stiske. Zdravstvena okrožja so s svojimi rednimi dohodki nabavila lahko vse potrebne zdravstvene pripomočke, in iz svojih prihrankov zgradila celo bolnice. Poglejte samo sijajno bolnico v Novem mestu, ki je bila zgrajena iz teh prihrankov. Sedaj je banovina z izdatki za zdravstvo silno obremenjena. Vse gre na „regimentsunkosten“. Ker nimajo krajevni činitelji nobene odgovornosti tudi ne varčujejo tako, kot so varčevali prej, banovina pa mora vse plačati. Vsakdo dobi izkaznico za brezplačno zdravljenje in brezplačna zdravila. Zdravniki ne dobijo od tega ničesar, banovina pa mora plačevati v nedogled.“

G. poročevalec je nato opisal razmere v bolnicah v Mariboru, Celju, pa tudi v manjših podeželskih mestih, razmere, ki so mestoma prav tako ali še bolj obupne, kakor v ljubljanski bolnišnici in ki smo jih že večkrat opisovali. Vsakega Slovenca bo zanimalo zlasti, kar je videl in povedal o Brežicah:

„Gospodje, bil sem tudi v Brežicah. Pri oblastni samoupravi smo se za Brežice zelo zavzeli in sicer zato, ker smo menili: „Brežice naj bodo zdravstveni jez proti Zagrebu, da ne bodo naši ljudje prisiljeni hoditi v Zagreb se zdraviti in bi morali mi zanje plačevati. Zato naj se tukaj napravi pošteno urejena bolnica.“ Mi smo tam dosti žrtvovali, napravili smo novo poslopje, dokupili vilo s posestvom zraven in hoteli urediti ženski oddelek in porodnišnico. Zbran smo imeli tudi denar, če se ne motim — gospod ban, ki je takrat imel naš denar v oskrbi, bo to vedel —, da bi vse to izvršili.

Brežiška bolnica je ostala tako, kakor smo jo mi pustili. Niti parketov niso položili, nič ni izvršenega, tudi denarja ni več. Gospoda, to se mi zdi tudi važno, da se tisti nekdanji načrti oblastnega odbora glede Brežic izvršijo. To je važna točka in zelo zanimiva je okolnost, da je ta bolnica vendar na dobrem glasu, tako da tudi Savska banovina dolguje neke prispevke, to se pravi, da tudi naši mejači onstran radi hodijo v to bolnico. Torej na to bi trebalo tudi obrniti pozornost.“

Duh nacionalizma

Spet so odmevali strelji avtomatičnega samokresa v skupščini. Za Punišo Račićem je prišel Arnavtović. Razloček je bil samo ta, da se Račiću patrone niso zatikale v samokresu in da je tako lahko ustrelil tri vodeče zastopnike hrvaškega naroda. Arnavtović pa je bil v tem oziru nekoliko slabše pripravljen. Volja, ubiti drugače mislečega političnega nasprotnika in tako pomagati nacionalizmu do zmage je bila pa pri obeh enako močna, enako močan torej tudi hudodelski namen.

Kakor Račić, je bil tudi Arnavtović velesrb — jugosloven. Od časa do časa je treba opozoriti na notranjo istost obeh pojavov. Velesrbi po navadi tega niti ne taje. Pač pa delajo to radi jugosloveni, ker bi hoteli še zmeraj ujeti v svoje zanjke kakega naivnega Hrvata in Slovenca, in ker vedo, da bi bila tem naravnost servirana velikosrbska misel le premalo užitna.

Arnavtović je seveda pravi jugoslovenski nacionalist. Že na zunaj mu ni manjkal noben bistven jugoslovenski prilastek. Bil je člen JNS, bil je celo tajnik okrajne organizacije JNS, bil je prosvetar sokolskega društva. Po-

polnoma naravno torej, da mu je zaupal jugoslovenski nacionalni režim vzgojo mladine kot učitelju, da mu je poveril celo nadzorstvo nad učitelji navzlic temu, da ga je več ko ena „zadeva“ za tako službo naravno onesposobljala. Popolnoma naravno tudi, da je bil voljen za državnega poslanca na nacionalnem Jevtičevem seznamu.

Seveda se bodo jugoslovenski nacionalisti sedaj skušali otresti jugoslovenskega nacionalista Arnavtovića. Kajti silno neprijetna je ta zadeva in ves svet je prisluhnil ob njej. Kajpada odklanjajo, obsojajo, zmerjajo Arnavtovića. Odklanjajo zlasti, da bi mogla biti kako zveza med njimi, jugoslovenskimi nacionalisti in med Arnavtovićem, morilcem. Kako naj odgovarjajo oni, čisti, za garjevo ovco, ki se je prikradla v njihovo čredo. Za posameznika vendar ne more nihče prtiti krivde celoti.

Tu je pa že treba ločiti, pa še prav korenito ločiti!

Gotovo, gotovo: celota ne odgovarja za posameznika, kadar dela ta proti duhu, ki veže celoto, proti njenemu ne samo oblikovanemu programu, ampak tudi proti nraštenemu in miselnemu jedru tega programa. V tem prime-

ru bo celota po pravici lahko odklonila odgovornost za takega člana — če je ta po kakih čudnih slučajnostih sploh mogel priti v njeno sredo.

Vse kaj drugega pa je, kadar tak člen sicer greši zoper vnanje oblike, ki se v njih njegova organizacija uveljavlja — ni je menda organizacije, ki bi imela politični umor na svojem programu —, kadar pa kljub temu ravna zvesto v duhu, ki njegovo organizacijo veže in druži. Če si je torej kaka organizacija, kako gibanje dalo za nalogo, da uveljavi svoje načrte, svojo miselnost, svoj politični program za vsako ceno, tudi proti volji ljudstva, proti volji vseh prizadetih, potem se ne more braniti odgovornosti, kadar kak preveč vnet ali premalo preudaren pripadnik v svoji gorečnosti naredi nekaj več, kakor bi bil smel. Tisti hip, ko postane pest razlog, postane razlog tudi poboj, in od pobojev do uboja in umora vodi ena in ista zapovrstna pot.

Gibanje pa, čigar vsa moč sloni na udarnicah iz široko odprtih ust, ki naj z močjo glasu nadomestjujejo pomanjkljivost razlogov, in na pesti, vzdignjeni zoper drugače mislečega, to gibanje je nacionalizem. Nacionalizem sploh in naš jugoslovanski nacionalizem še prav posebej. Druga gibanja se uveljavljajo z močjo misli, s človečnostjo, s prepričevanjem. Nacionalizem tega ne more. Kajti nima druge misli, kakor tiste o imenitnosti lastne „nacije“ in o npravstveni in umski manjvrednosti tujih. Spričo bornosti te svoje „ideologije“, spričo tega, da prav zaradi svoje miselne revščine ne prenaša razlogovanja in umovanja za in proti, ne more nacionalizem drugače, ko da se bori fizično: pest in ploha besed. S strahovanjem, posilstvom prihaja na površje, z njim se vzdržuje, z njima pa bo tudi padel.

... In temu duhu je bil jugoslovanski nacionalizem prav posebno zvest. V tem duhu so nekateri orjunci svoje dni v Trbovljah umorili rudarja, so dali delavcu prste v stikalnico, da ga „prepričajo“. V tem duhu so poleg Orjune tudi druge nacionalistične organizacije grozile s fizičnim obračunavanjem. V tem duhu posilnosti je hotel „delovati“ Jevtičev „Pof“.

Slovenstvo živi in bo poklicano k vstajenju, čeprav ne slišijo gluhi njegovega diha in ne vidijo slepci njegovih gibov. Tudi življenje včasih molči in snuje v molku, da pride rojstvo, ki vzbudi lepše in močnejše življenje.

„Jutro“ zatrjuje, da je bil atentat delo neuravnoveženega človeka. Ne pove pa, odkod ta neuravnoveženost. Razen če naj štejemo sem njegovo tarnanje o slabih časih in njegovemu šmokavzavščino, da smo v „dramatičnem razvoju notranjih razmer prišli do peripetije, pri kateri je treba, da se vsi zamislimo in si ponovno pokličemo v spomin svojo skupno odgovornost...“

Ta „mi“, ki o njem govori „Jutro“, je nekoliko pitijski. Če misli pri tem „mi“ nase in na druge jugoslovenske nacionaliste, potem je res čas, da se zamislijo na tisti „peripetiji“. Kajti pozno je že. In gledajo naj, da ne ostanejo predolgo „zamišljeni“, sicer se jim bo še „peripetija“ izmaknila izpod nog. Niti Slovencem niti Hrvatom niti demokratičnim Srbom se pa ni treba prav nič zamišljati. Kajti ti vedo dobro, v čem in kje je zlo.

Dokler bo pa živel nedemokratični jugoslovanski nacionalistični duh, dotlej bodo trajali tudi atentati v skupščini in drugje. Kajti globoko in nerazdružljivo so povezani z njim. In kakor je prišel za Račićem Arnavtović, tako pride neizogibno za Arnavtovićem kak drugi — ič.

In spet se bodo „zamišljali“ jugoslovani na svoji „peripetiji“, prav kakor danes. In zamišljeno razmišljali o kriveih, ki bodo seveda — izven njih.

Seveda — če jih ne bo ljudstvo že prej poglalo čez prag svoje hiše.

OPAZOVALEC

Izbran fižol

20.

Če pozabiš dežnik v vlaku...

... ne pomaga nobeno mazilo, dokler ne plačaš enega dinarja za prijavo in pet dinarjev za kolek. Toda prijave ne smeš napraviti v

slovenskem jeziku, temveč v jugoslovanskem volapükku. Železniške postaje namreč sploh ne razpolagajo s slovenskimi tiskovinami, očitno zato, ker je dohodek in promet železnic v Sloveniji najmanjši v celi državi.

21.

Skok v logiko.

Neki E. L. Gangl je napisal za 86. letnico T. G. Masaryka podlistek v „Jutru“ z dne 7. t. m. Radovedni smo, če je dotičnemu podlistkarju znan oni razdelek v uradnih tiskovinah, ki jih morajo izpolniti naši učitelji v ocenjevalne in napredovalne namene in ki se glasi še zdaj: „Delovanje v Sokolskem društvu.“

„Drugi časi“

Prejeli smo:

„Uredništvu

„Slovenija“

v Kranju.

Z ozirom na spis v „Sloveniji“ od 28. februarja 1936 pod naslovom „Drugi časi“ prosim v smislu določb o tisku, da sprejmete in napišete tale popravek:

Ni res, da „dr. Vladimir Ravnihar, bivši senator, izvoljen leta 1932 na seznamu JNS, je leta 1936 glasoval za resolucijo, ki blagoslavlja zadnje učiteljske prelestitve kot popravek krivic, ki jih je povzročila s svojimi učiteljskimi prelestitvami — JNS; res pa je, da za po članu banskega sveta gdu. Alojziju Zorenču, posestniku in gostilničarju pri sv. Petru pod sv. Gorami predloženo resolucijo nisem glasoval. Na tisti seji sploh nisem bil navzoč, ker je bil predsednik ljubljanske občine sklical nujno sejo radi končne redakcije proračuna ljubljanske mestne občine.

S spoštovanjem

Dr. Ravnihar m. p.“

„Jutrova“ gledališka kritika

V „Jutru“ z dne 13. sušca t. l. je napisal gledališki poročevalec, ko je poročal o Nušičevi komediji „Pot okoli sveta“ tele besede: „V vprašanju prevajanja iz srbohrvaščine v slovensko se je že nekajkrat razpravljalo, a prav pri tem novem Nušiču (prevod Fr. Govekarja), smo vnovič spoznali, kako neprikladen je slovenski jezik, da bi mogel pričarati vsaj verno slutnjo recimo šumadinskega miljeja in človeka... V slovenitvi se je vse, kar je finega, intimnega v Nušičevem delu, osulo, prav tako je pa tudi uprizoritev posnela komaj grobo zunanjo podobo, prvotne igre.“

Zdi se nam, da tisti, ki je prvi stavek zapisal, ni prav nič premislil, kaj je zapisal. Če bi se poročevalec ne bil podpisal, bi se poročilo zaradi tega, ker je natisnjeno v „Jutru“, prav nič ne čudilo. Srbski dramatik Nušič piše komedije iz srbskega življenja, stvari iz čistega srbskega okolja. So to preproste stvari, ki se dostikrat precej močno norčujejo iz razmer v Srbiji. Niso pa Nušičeve komedije umetnost najvišjih sfer. Trditev, da slovenski jezik ni sposoben, da bi mogel podati „verno slutnjo šumadinskega miljeja“ je pa taka, da jo moramo z največjo odločnostjo zavrniti, pa naj jo postavi kdorkoli! Slovenski jezik je sposoben, da je podal najvišje in najtežje Shakspearjeve drame, da je podal vzvišeno Dantejevo „Divino commedio“, v prevodih, da je Prešeren v njem pisal in za njim precej drugih umetnostno veliko višje stoječih pesnikov in pisateljev, kakor je Nušič, ki sicer ni odgovoren za gledališka poročila v Ljublj. „Jutru“. Če je „Jutrov“ gled. poročevalec mnenja, da Govekarjev prevod Nušičeve komedije ne podaja krajevne barve iz Jagodine, kjer je doma Nušičev junak Ivanče Mičić, naj bi to povedal, ne pa da bi maličil slovenski jezik sam.

Nastane pa vprašanje po stališču „Jutrovega“ gledališkega poročevalca, ali naj igrajo v slovenskem narod. gledališču srbske in hrvaške stvari slovenski igralci v srbskem ali hrvaškem jeziku? Mi in vsi prepričani Slovenci smo zoper to! V slovenskem narod. gledališču je mogoče samo slovenski jezik. Nekoč so že poskusili igrati pri nas „Smrt majke Jugovicev“ v srbohrvaščini, pa se je stvar slabo sponesla. Ali hoče „Jutro“ spet kaj podobnega? Ali naj postane slovensko narodno gledališče dvojezično?! Če tudi kakšna pointa v slovenskem prevodu srbskih ali hrvaških del izpodleti, ne bomo za to delali krivega slovenskega jezika, ampak dramo, ki nima posebne vrednosti, če je osnovana le na besednih domislih, ne pa na moči notranjega dejanja!

Nam gre za načelo!

Plačujemo pa nimamo besede

Osrednji urad za zavarovanje delavcev je največja delavska samoupravna ustanova. Vzdržuje ga delavstvo s svojim prispevki, ki

so precej občutni in ki se ravno v Sloveniji najstrožje iztirjujejo. Danes se je ta urad razvil v zaključen krožek dobro plačane birokracije, glede katere je predvsem gotovo, da bi delavstvo in njegovi zavarovalni zavodi lahko prebili brez nje. Zlasti še slovensko delavstvo. Kajti kakor vsepovsod, morajo tudi ta dragi urad vzdrževati v prvi vrsti Slovenci, slovenski delavci. Njegovo opravilo glede slovenskega delavstva pa obstoji poglavitno v tem, da iztirjuje od njega denar, ki ga rabi za plače svojih ljudi, za zidanje velikanskih palač in za to, da „izravnuje“ različne dohodke med posameznimi okrožnimi uradi, kar se pravi prestavljenost iz jugoslovensčine v slovensčino, da mora slovenski okrožni urad toliko in toliko milijonov leto za letom prispevati za razne okrožne urade na jugu, ki imajo primanjkljaje.

Skratka, ta osrednji urad je za nas Slovence najbolj nepotrebna naprava, ki si jo je le mogoče misliti. Ne potrebujemo ga kot višjo stopajo, ker bi si tako z malimi stroški in mnogo boljše lahko čez noč uredili v Ljubljani, še manj ga rabimo kot tehnično vodstvo, ker ga tako večinoma vodijo politiki, a že celo nam je škodljiv kot „izravnavalec“, to se pravi jemalec našega denarja, ki ga odvaja iz Slovenije, v njeno škodo, zlasti pa v škodo njenega delavstva.

Naš slovenski delavec pa, ki vzdržuje ta ne samo popolnoma nepotrebni, ampak tudi neverjetno dragi birokratični aparat, (saj imajo njegovi ravnatelji boljše plače, kakor pri marsikaterem milijonskem podjetju), ta naš delavec dostikrat ne dobi niti primernih zdravil, kadar so ta predraga, ne sme misliti na kako zdravljenje v zdraviliščih, če so bila tudi postavljena in kupljena za njegov denar.

Očitno so Slovenci Osrednjemu uradu tudi v vodstvu neprijetni. Te dni so bile v Zagrebu volitve za predsedstvo. In ne enega Slovenca ni bilo voljenega vanj.

Čemu tudi! Manj ko je slovenskega nadzorstva, bolje za osrednji urad. Saj bo spet v kratkem ta ali ona služba razpisana in še zgoditi bi se moglo, da bi kak Slovenec prišel v Osrednji urad, ki vendar ni v Sloveniji. To bi bilo pa kar očitno zoper enakopravnost a la Simić, ko bi vendar ne mogel priti noben Srb Sloveniji ki Osrednjemu uradu, ki ga tam seveda ni.

Jugoslovani pa so vendar za enakopravnost!

Tako krvavi Slovenija vsepovsod. Samo davčnih dajatev mnogo nad pol milijarde na leto. K temu prihajajo Narodna banka, Hipotekarna, Poštna hranilnica, Osrednji urad za zavarovanje delavcev in tako naprej. Vsi odvajajo naš denar, če pa si upa kak Slovenec malo podvomiti o pravičnosti, tedaj je očitno, da nam manjka čuta za celoto, še najmilejši. Najraje pa čaršija pograbi tisto jugoslovensko besedo o separatizmu, ki ga ovaduško spremeni v izdajalsko protidržavnost.

Ne, ni ga sredstva, kakor na vsej črti razlom z jugoslovensko nacionalščino.

Očistimo si jezik!

Treba je vedno zopet opozarjati na čistost našega jezika, da izrinemo iz njega vse, kar je tuje in ne damo, da se dobre, domače besede odpravijo. Sem spada n. pr. prekomerna raba sbh. izposojenke „preko“ namesto našega čez, sbh. „niza“ namesto naše vrste, sbh. „tajne“ nam naše skrivnosti sbh. „nikak“ nam. našega nobeden, sbh. „daleko“ nam. našega daleč (n. pr. daleko prekašal, daleko najboljši), sbh. „v cilju“ namesto našega z namenom, sbh. „na veliko“ namesto našega na debelo, sbh. „iz dneva v dan“ namesto našega dan na dan, sbh. „opetovano“ namesto našega večkrat ali ponovno, sbh. „izgleda da“, namesto našega videti je da, vse kaže da, podoba je da. Ena najgrših rečenic, ki se je vgnezdila zlasti v pisavo naših pravnikov in upravnikov je: „posvečati pažnjo“, ki je izrinila že skoraj povsem našo skrbeti za ali pa če že hočete, sodobneje posvetiti skrb. Prav tako nelepa in napačna je tujka „očividen“, namesto očiten, snežni zamet namesto zamet, pešhoja namesto hoja itd.

S temi primeri pa nočemo zanikati, da se je naš jezik sem pa tje obogatil s kako besedo, ki jo je sprejel iz srbohrvaščine in ji po svoje oblikoval pomen. Tako n. pr. je zadobila beseda točen, ki v hrvaščini pomenj natančen (genau), v slovensčini pomen pünktlich, präzise, ki nam je manjkal. Ogorčen je v hrvaščini isto ko naš srdit, (erbittert); pri nas pa je dobila ta beseda poseben pomen na subjektivno stran, torej toliko kot entriistet. Zato je povsem natančno, če naše časopisje poroča o ogorčenih bojih v Abesiniji, ogorčen je samo davkoplačevalec, če dobi plačilni nalog, uradnik, ki mu zopet znižajo plačo, dejanje, ki ga na to vrši, bodisi, da je pritožba ali prošnja ali zabavljanje ali kletev, pa ni ogorčeno, ampak srdito.

Birokracija piše, piše, piše . . .

O naši birokraciji beremo v „Trgovskem listu“ nekaj resničnih besed:

„Krivda birokratične uprave je, da se pri nas niti ena reforma ne more izvesti niti hitro niti dobro. Tudi najbolj preprost predlog nleti na težkoče, kakor hitro pride v roke birokracije. Večno prizadevanje birokracije je pač to, da z vedno novimi predpisi vsako zadevo tako komplicira, da je ne more nihče več rešiti. Čim bolj je vse zapleteno, tem bolj to ustreza birokraciji, ker je potem ona tem bolj potrebna. In zato dobivamo predpise za predpisi, zato se v naših uradih vedno več piše in manj dejansko stori, pa čeprav morajo nekateri uradniki žrtvovati tudi dosti prostega časa, da dokončajo te nepotrebne pisarije.

Največje zlo pa je v tem, da se s temi pisarijami vedno bolj nadlegujejo tudi gospodarski sloji. Že davno ne zadostuje za davkoplačevalca, če plačuje davke, temveč mora jih znati tudi pravilno zapisovati in voditi v evidenci. Ena sama poteza peresa in proti koncu tedna imajo v vseh pisarnah podjeti čez glavo dela, da izračunajo in lepo napišejo seznam plačanih prispevkov za službeni davek. Celo nove moči so morala nekatera podjetja zaradi tega davka nastavit.

V zadnjem času si je naša birokracija izmislila novo nadlogo za naša gospodarska podjetja. Zahteva najraznovrstnejše podatke za celo vrsto let nazaj, tudi za tista poslovna leta, ki so že davno zaključena. Tako se nalaga podjetjem novo in nepotrebno delo, delajo se jim novi stroški, ves efekt tega dela pa je, da se je kup zaprašenih aktov v raznih arhivih zopet povečal.

Ceprav ta birokracija ne more nikjer pokazati nikakih uspehov, temveč same neuspehe, pa hoče vedno več veljati. Vedno večje upoštevane zahteva za sebe, vedno več pravic si lasti in danes smo že na tem, da bi hotela ta birokracija dopovedati narodu, da je narod zaradi birokracije in da nima druge naloge ter dolžnosti, kakor da čim udanejši služi birokraciji. Vsaka kritika birokracije se prepoveduje, ker se birokracija vedno bolj istoveti z državo.“

To vse je res. Znano je, s koliko manj pisarjenja je prebila svoje dni avstrijska birokracija, čeravno se nam tudi ta ni zdela najvzornejša. Ali imela je vsaj kolikor toliko čuta za življenje in praktično delo in znano je, kako se je prav tik pred vojno upreprostilo sodno delo, kako se je z uspehom pripravljalo tudi poenostavljenje uprave. Pri nas je pa ravno narobe. Sami novi predpisi, pri katerih se niti ne pomisli, če niso v oblikovnem in notranjem nasprotju s kakimi drugimi predpisi, niti ne, če se ne bi brez njih mnogo lažje prebilo, in zlasti ne, da obilje predpisov mora ubiti v uradništvu vsak čut, pa tudi vsako zavest odgovornosti, ki mora navsezadnje utoniti v tej predpisni povodnji. Saj so nekateri predpisi vprav taki, da uradnika naravnost silijo, da potlačijo osebno odgovornost za kopico predpisov, ki se včasih zde, kakor da so zaradi tega tu, da lajšajo skrivaljkanje.

Odveč je skoraj pripominjati, da so vsi ti predpisi popolnoma v duhu „dela“ jugoslovenske nacionalne čaršije. Kajti v njihovi goščavi se lahko skriva še tako izdatna in velika „zarada“. Zato naj se „Trgovski list“ kar zanese: dokler bo vladal unitaristični jugoslovenski centralizem dotlej se bodo predpisi samo še množili. Morebiti še nekoliko bolj, ko doslej. Namreč zaradi konkurence.

Jugosloveni med seboj

Takšnele pripoveduje „Pohod“ jutrovcem:

„Od poloma bivših režimov sem je tudi pri nas v Sloveniji vladala zadušljiva atmosfera v političnem življenju. Krivci, ali pa vsaj odgovorni gospodje za ves ta polom, so potegnili odejo čez glavo in legli k počitku globoko prepričani, da bo čas prerastel njihove grehe in da pride že še do onega trenutka, ko bodo lahko zopet stopili pred svoje nekdanje pristave v generalski uniformi in s svojimi voditeljskimi patenti. Splošno ogorčenje njihovih nekdanjih zvestih pristavev jim ni šlo do živega. V teku let svoje neomejene moči so skrbeli predvsem za to, da so prešla javna glasila v popolno njihovo oblast. Zaradi tega so se nadejali, da bodo preprečili izbruh nezadovoljstva v javnosti, ki bi mogel postati za nje katastrofalen.

To dejstvo pa je ravno ustvarilo tisto strašno apatijo nacionalistov v Sloveniji do vsakega dela, ki je grozila zastrupiti za vedno borbenost in delavnost teh ljudi. Kajti vsak poedinec je prišel v sebi do odločnega sklepa: Nikdar več s temi voditelji, treba je novih ljudi, ki bodo ustvarili zaupanje v narodu in vero, da ga ne bodo zopet ob prvi priliki pustili na cedilu.

To stališče je zavzemal dosledno tudi naš list in ga brezobzirno izvajal . . . Oni pa, ki jih je naše pisanje zadelo v živo, so nas ozna-

čili kot rušilce napredne fronte in škodljivce napredne ideje v Sloveniji. In tako smo postali grešniki mi, ki smo le povedali javno, da je napredna fronta v Sloveniji v razsulu in javno ugotovili to, kar so oni sami priznavali. Oni pa, ki so to stanje ustvarili, hočejo biti „nedotakljivi svetniki“. Zahtevali so, da jim ostane vojska zvesta, tudi če je sleherni vojak videl na lastne oči, kako so jo gospodje generali pri prvem strelu popihali v mišje luknje. Strahopeten beg gospodov generalov pa ni rušenje morale in discipline v naprednih krogih, pač pa je bilo rušenje te fronte, ako se je kdo upal napisati, kar vsakdo ve. Greh ni bil leta in leta zanemarjati naša največja vprašanja in na ta način ustvarjati današnje obupne razmere, razpadanje celo onega, kar je bilo že ustvarjenega, greh pa je bil to v javnosti ugotoviti, pokazati na krivce in zahtevati, da se umaknejo ter nam vsaj v bodočnosti prihranijo ponovna razočaranja.“

Zdaj bi bil pa res čas, da še „Jutro“ pove pohodovcem svoje.

Šef mesne kontrole

Na velikem osrednjem upravnem uradu v Ljubljani, ki nima z mesno obrtjo niti toliko stika, kakor ga imajo sodišča ali razne finančne oblasti, sem opazil te dni na vratih pisarne napis: **Šef mesne kontrole**. Spomnil sem se, kako smo se pred leti smejali, ko nam je ravnatelj večjega državnega urada v Sloveniji pripovedoval, kakke skrbi mu povzročajo iz Belgrada, ko zahtevajo, naj jim poroča o **pijačnih cenah** (po naše: tržne cene! op. ured.) svojega uradnega sedeža. Menil je sedaj pokojni dobričina, da mu pijačne cene že tako prizadevajo težave vsak večer, ko mora po dolgih sejah med prijatelji pri kozarcu poravnati račun za povžitega ljutomercana. Sedaj naj pa o tem še v Belgrad poroča! — Spomnil sem se pa pri tem napisu tudi tistih modrih pečatov na volovskih stegnih, ki jih vidim, kadar me dopoldne zanese pot med mesarske stojnice na ljubljanskem trgu, ki nam ljubljanskim mesojedcem poročujejo za zdravju neškodljivo kvaliteto mesa.

Za glavo se mora človek prijeti, ko bere po naših uradih take napise. Kaj bi sedanji rod dejal predvojnemu uradniku, ki bi na vratih svoje pisarne imel napis: „Pisarna Beziškarzta“? Ali: Pisarna okrajnega „Schulinspektorja“? Pa bi bila predvojni okrajni zdravnik in okrajni šolski nadzornik z isto pravico smela narediti tak napis, kakor ga sme danes nabiti na svoja vrata „šef mesne kontrole“, kajti oba sta dobila dekret, s katerim sta imenovana za „Beziškarzta“ oziroma „Beziškschulinspektorja“. Razlika je samo ta, da sta moža, rojena in zavedna Slovenca, vedela, da morata označiti svojo pisarno tako, da

Dr. Ivo Štempihar:

Pred 850 dnevi . . .

Ob devetih se je pojavil župan, nastopil je hip, ko se jasno stališče delegacije JNS ni dalo več odlašati. Predsedujoči je županu na hitro povedal, s čim smo se bavili za njegove odsotnosti, in kakšno vprašanje smo sprožili. In zdaj se je zabliskalo; župan je jezno odgovoril: Najprej podpis sporazuma, potem sprejem v občinsko zvezo! Potem še garantira! Poskusno vprašanje je tičalo! Predsednik okrajne organizacije je gladko, brez premisleka pograbil za našo „slabo“ točko in z enim stavkom odgnil važno karto JNS. Zdaj je veljalo iz naše slabe karte napraviti škis, ki se je že tako kazal, ker so ostali člani delegacije JNS pričeli sami razumevati, da je bilo naše vprašanje z milom namazana deska. Odločnemu županu smo skušali dopovedati, da se ne glasi naše vprašanje tako, „ali se zavežete, da nas sprejmete v občinsko zvezo,“ temveč tako kot zgoraj navedeno. Kar se pa poročva tiče, smo ga prosili, da prepusti pristojnost odločanja občinskemu odboru. Bodisi da mu ta pojasnila niso bila prijetna, bodisi da je prinesel iz Ljubljane kot zvesti Marušičev „dobre vesti“, vztrajal je na izrečenem, tako da je grozil takojšnji fiasko poskusa za skupni nastop. Zato je dosegel dr. Obersnel, da se je sestanek pretrgal in se je skupno z županom odstranil v drugo sobo. Od tam sta se vrnila čez dobre četrte ure in izjavila, da se zaveže župan sklicati sejo občinskega odbora na nedeljo dne 17. 9. 1933 in dati takrat v razpravo in sklepanje prošnje za sprejem v občinstvo. To pot je župan poročeval, da bo tako storil. Slaba karta je postala škis. Vedeti je treba namreč, da ni vprav prijeten občutek pogajati se s kom, ki ti lahko zariglja, kadar se mu izljubi, legitimacijo za pogajanja. Tako smo pa vsaj vedeli, kdaj se neha negotovost, in to smo hoteli izzvati. Obenem pa dognati: kar smo po zaslugi nepripravljenega župana dognali. Za vsa nadaljna pogajanja smo imeli recept, do kje se lahko stajamo.

ju razume ljudstvo, med katerim živita in mu služita, brez ozira na jezik dekreta, danes pa se mnogi naši ljudje tega ne zavedajo več.

Zmisel usposobljenosti

V naši državi je vsega 345 okrajnih glavarjev, kakor je povedal notranji minister Korošec. Med temi je pa samo 275 pravnikov, 68 okrajnih glavarjev torej ni pravnikov. Z drugimi besedami se to pravi, da v 68 okrajih presojuje in odločajo v pravnih zadevah in pravnih sporih ljudje, glede katerih nimamo nobenega poročila, da poznajo pravo in zakon, na podlagi katerega morajo odločati.

Širite in berite

„SLOVENIJO“

Če bi na primer dali na kak kirurški oddelek bolnišnice ljudi, ki niso dokazali svoje sposobnosti s studijem in prakso, javljene bi našli bolnika, ki bi mu bil pripravljen iti pod operacijski nož, pa če so se toliko let postopali po bolnicah in podajali zdravnikom instrumente.

Ljudstvo pa mora trpeti, da mu meri pravico tak, ki ne pozna njenih osnov. In na tem ne spremeni in ne more spremeniti nič, če včasih tak človek pravico prav odmeri, kakor je tudi lahko mogoče, da opravi slučajno kedaj operacijo tudi kirurški bolničar bolje, kakor mlajši zdravnik.

MALI ZAPISKI

Novo stavbe — pa ne v Sloveniji

Finančni minister je s proračunskim zakonom pooblaščen, da da prosvetnemu ministru 800.000 denarjev za veterinarsko fakulteto, 500.000 dinarjev pa za ekonomsko-komercialno visoko šolo ter za umetniško šolo — v Belgradu seveda.

Kakor znano, slovensko vseučilišče še zmeraj nima svojega poslopja in mora gostaçiti. Prav tako vse naše umetnostne naprave ne prejema jo prav nič od države in če ne bi imele na razpolago od zasebnikov postavljenega Narodnega doma in Jakopičevega paviljona, bi morale slej ko prej živetariti po kletih in podstrešjih.

Urednik in izdajatelj: Mavčič Adolf, Kranj

Po tem sporazumu je hotel predsedujoči, da bi „naprej gladili odejo“, namreč iskali skupne točke bodočega dela. Ali psihološkega razpoloženja ni bilo več. Enega naših je premagala nervoznost in bušil je na dan z zahtevo, da pogledjmo raje, kaj je „pod odejo v postelji“, namreč kako si delegacija JNS predstavlja enotni kandidatni seznam. Spet napeti trenutki. Vendar smo uspeli: dobili smo odgovor: 10 + 10 + 10 = 30. Po številu prebivalcev bodo dobile namreč Jesenice 30 občinskih očetov, od teh naj bi vsaka tretjina pripadala drugi skupini. Naša radovednost je že izmučila delegacijo JNS, ki je morala že na prvem sestanku odkriti toliko pridržanih podrobnosti, nakar se je sestanek preložil na ponedeljek dne 18. 9. 1933, tako da bi se vršil že po obetani seji občinskega odbora.

Prevrat

V nedeljo 17. 9. 1933 smo opoldne že vedeli, da županovo poročilo ni nobeno poročilo: občinske seje ni sklical za nedeljo, kakor dogovorjeno, temveč na torek dne 19. 9. 1933, torej na dan po nameravanem sestanku. Zvečer je imela že JNS v rokah naše pismo, ki ugotavlja to dejanje, ki tudi popisuje, kako razumemo mi to dejanje, in ki sporoča, da se „naša delegacija ne udeleži več poskusov za skupno podlago“. Kakor vidite, smo tedaj imenovali kandidatske sezname „podlaga“.

Zaradi našega odstopa je ostala tudi delegacija SLS zunaj in propadel je poskus sporazuma, ki naj bi bil spravljen v občinski odbor kar 10 nacionalnih zaupnikov, kolikor jih še nikoli ni bilo tamkaj. Naslednjega dne je bilo sicer več pogovorov, s katerimi je JNS skušala dognati, ali je odločitev delegatov res v skladu z voljo delavstva, radovednost JNS pa je ostala radovednost. Na dlanj je, da so se delegati odločili k takojšnjemu udarcu, ker so že po tako kratkem pogajanju naleteli dvakrat na prizadevo izigravanja. Bolje, da nosi krivdo za nemogočnost enotnega nastopa tisti, ki je že pokazal, kako namerava enotnost najbrž izrabiti, kakor pa tisti, ki se je ves čas bal, da se bo kesal. (Dalje prih.)